

LŐCSEI PÉTER

WEÖRES-MOZAIKOK, XXXVII.

„*FURCSA BARÁTSÁG EZ...*”¹

WEÖRES SÁNDOR ÉS PÁLFFY ISTVÁN KAPCSOLATÁNAK
TOVÁBBI RÉSZLETEI

Weöres és diákkori barátja a harmincas években is ritkán találkozott. Olykor hosszabb időszakok maradtak levelek nélkül. Üzeneteik gyakori formulája a bocsánatkérés a késedelmes vagy elmulasztott válaszáért. Sokáig egymás címét sem ismerték. Pálffy idejét a veszprémi, később budapesti hivatali munka, a szerkesztés és családja kötötte le. Közben többször váltott lakást. Beszédesek azok a sorok, amelyekben Takáts Gyulának jellemezte önmagát: „Én 27 éves vagyok, kopasz és hitetlen. De nagyszerű fiu én mondom, egyik nap két szót sem szólok, máskor reggeltől estig be nem áll a szám. [...] (5 évig kibírtam a Hangyánál mint tisztviselő.)”² Egy év múlva így folytatta: „Én mellesleg levelező vagyok s ennek megfelelőleg szerencsésen megutáltam a különben kedves magánlevelezést is.”³

Weöreshöz fűződő barátsága túlélte a földrajzi és időbeli távolságot. Kapcsolatuk alapja a szókimondás volt. Nem szerették a tartalmatlan dicséreteket. Weöres a maga részéről más esetekben is tartózkodott tőlük. Inkább nem írt nyilvános ismertetést; magánleveleiben azonban (Pável Ágostontól Takáts Gyuláig) szóvá tette a szerkesztési vagy verstani botlásokat. Pálffyt nem kedvetlenítette el az, amit olykor gyengébb költeményeiről és nem éppen szerencsés kiadású kötetéről barátjától kapott. Többször kért tőle ajánlásokat, címeteket a lapok munkatársi gárdájának bővítése céljából. Előbb az *Új Erőre*, aztán a *Várra* mindketten bizakodva tekintettek.

1 A forrásközlés első része a *Vasi Szemle* 2018/1. számában jelent meg. A leveleket folytatólagos számozással közlöm.

2 Pálffy István autográf üzenete Takáts Gyulának (1935. IX. 7.); lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára, Kaposvár. Ezúton köszönöm meg Kiss Norbert Péter és Fehér Zoltán József segítő közvetítését.

3 Pálffy István autográf üzenete Takáts Gyulának (1936. dec. 17.); lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára, Kaposvár

Weörest általában nem foglalkoztatták a műveit elemző, méltató írások. Ez alól ritka kivételnek számít Pálffy vallomások értékelése a *Magyar Ifjúságban*. A dokumentumot időrendje alapján, betűhíven közlöm. A barátság személyes háttérét és kortörténeti, irodalomtörténeti összefüggését néhány kiegészítő üzenet segítségével árnyalom. A levelek egy része további kutatást igényel; a bennük szereplő neveket, utalásokat még nem sikerült hiánytalanul jegyzetelnem.

9. Pálffy István Weöres Sándornak⁴

Kedves Sanyikám,

5, írd és olvasd öt verset (ha szabad őket így neveznem) küldök. Csak úgy kapásból szedtem össze őket. Van köztük, olyan, amely már féléves, két hónapos, a „Látom, amint” című „beszély” a legújabb. Legújabbban ebben a hangnemben dolgozom – igaz hogy keveset. Ha írsz írj róluk van-e köztük használható, nem lesznek-e unalmasak az én néha-néha visszatérő leveleim. Ha van köztük jó és esetleg Cell-ben használni tudnák légy szíves továbbítsd. (Ilyen zsánerű „szabadverseket” közölnek a haladó vidéki lapok pl. a Széphalom is)⁵

Te hogy vagy? Mennyit dolgozol? Megkaptad-e „hiánytalanul, botránytalanul” a Tollakat.⁶

Igaz, Kibédivel összejttem. Röviden csak annyit írok: egy külön, határozott irodalmi műveltséggel, de egyenlőre külső modorban, etikában stb. szószerint másolja a XIX. sz. francia íróit. Írásokat nem mutatott, de elvei és beszédje alapján, az olvasottságán kívül, mást nem fődöztem föl benne. Túl zavaros egyéniség. – Azt hiszem ebben a hónapban már megelégedted a „nyakadra-írkálásom!” Ölel Pista

*

10. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak⁷

Kedves Pistám,

nem tudom hogy öt nap alatt felelek-e, vagy tizenöt, vagy huszonöt nap alatt, ugyanis nem számolom az időt. Kiestem az idő sodrából, egy pillanatban élek, ami nem megy, áll. Vagyis: drámát írok.⁸

4 Autográf levél; boríték nélkül. Lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levéltára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII-43. /9. Besorolása a tartalom alapján.

5 *Széphalom* (1927–1944): Zolnai Béla által szerkesztett, Szegeden kiadott folyóirat. Sem Pálffy, sem Weöres nem tartozott szerzői közé.

6 *A Toll*: 1929. április 14-től 1938. november 28-ig működő, változó időnként, eltérő terjedelemben kiadott irodalmi lap. Szerkesztője: Kaczér Vilmos. Szerzője volt többek között Zsolt Béla, Hevesi András, József Attila, Nagy Lajos. Pálffy nem jelent meg benne, Weöres mindössze egy írásával szerepelt. (Nem tudom, hogy a levélben található „botránytalanul” minősítésnek mi a háttere.

7 Autográf levél; címzése: Nagyságos Pálffy Pista hirlapíró, tárcacikkíró, regényíró, költő és hangyász-jelölt urnak Tolnanémedi / Földadó: Weöres Sándor, Csöngye, Vas megye; Pb.: 930. Feb. 26.; lelohelye: PIM V. 5396/8/4.

8 Weöres Sándor drámairói és regényírói terveiről középiskolás évei alatt Székely Lászlónak (LŐCSEI, 2007, 85.) és Kosztolányi Dezsőnek is beszámolt. (WSLev. I. 132.) Utóbbinak ezeket írta 1930. február 20-án: „Pár nap alatt megérett bennem egy drámatéma, amit írni kezdtem. [...] Ezt a drámát írni nehezebb volt. Az egész tizenegy képből fog állni...” (WSLev. I. 140.). A folytatásban arról számolt be, hogy „Stravinsky-Bartók-ízű zenedarabok forrongnak” benne, továbbá „egy új pálinkafajta elméleti lehetősége” foglalkoztatja.

Mondom: nem élek időben, csak térben. Ugy készül, hogy nincs eddig, vagy addig kész. Csak irok, irok és közben lecsöpög belőle valami a „kész” tányérjába. Már igen sokat írtam, 10-20 ívet, de csak egy és fél ív van kész. Ez egy „kép” a tizenegy közül, ahány lesz. Most egy heti pauzát tartottam és újra bele fogok bujni ezután a pihenő után az időtlenségbe: hozzálátok a II. kép ledesztillálásához.

A szünetre az is adott okot, hogy két olyan levelet kaptam, amire gyorsan kellett válaszolni: Kosztolányitól és Babitstól, utóbbi verseket kért.⁹ Sokat-sokat másoltam. Most megválaszolgotam a „baráti” leveleket is.

A szép szabadversekért őszinte gratulációm. Ugy érzem, ez olyan valami, mint amikor a rudugró a hatméteres rudnak nekifutott és a pillanatfelvételi pillanatban éppen az ötödik méternél tart, ami már, ha a rekordokat ismered, figyelemreméltó eredmény. De – a rudugró ég és föld között lebeg.

Ami a versek tulajdonsága, függetlenül attól hogy jók vagy nem, az, hogy egy fizikai helyhez vannak kötve végig (egyik: a kórházhoz, másik az ovodához, stb.) úgy hiszem, a prózára utalnak és sok és szép csirázhatik belőlük.

Nagyon sok minden foglalkoztat. Égek, mint a magnézium. A dráma szüneteiben, amire szükségem van, egy elbeszélő költeményt vagy más efféle akarok csinálni, így egyszerre kettőt, ez jobb. Aztán zenéket komponálok a’ la Stravinszky, egy festmény vázlatát csinálom, ez úgy lesz hogy háttér: kávébarna éjjel, előtte egy antik város fekete sziluettje, azelőtt pedig három vakítóan fényes-fehér szőrű alvó macska, bóbiskoló fejjel és kettő profil, szimmetrikusan egyforma és pupos, egy meg en face ül. Mindegyik fölött egy-egy fordított félhold, ami az előteret beragyogja. A macskák lába alatt mély feketeség, amiből egy modern metropolisz fényei villognak, életük vonaglik.¹⁰ – Ezen kívül egy újfajta pálinka elméleti lehetőségessége foglalkoztat.

Most pedig vissza fogok zuhanni megint abba a nirvánába, ahol a drámám készül és ahol nincs idő, ~~csak is~~ időbeli történés, csak egy pillanatban végtelen írás meg írás meg írás. Most, hogy erre kizökkenően gondolok, borzasztó ez az öntudatlan folytonosság.

De nincs menekvés.

Ölel

Öreg-Gyerek.

*

A zárt levélbe csúsztatom be résen át: a drámát Te adtad nekem. Ő a Te negatívod. Az ember (mellesleg szólva: nő, de ez nem lényeg, a nemiszervek különbözősége a tulajdonságoknak csak a fölületét változtatja meg) aki csaló, ravaszkodó, ügyes, szemérmetlen, álszemérmes, alakoskodó, azonkívül boldog, mert nem épít ideálisat. Nem az ideált gyomlálta ki magából, hanem az ideál szükségességét. Senkinek se mutatja a valódi arcát és mindenkit boldoggá tesz és boldog és jó.¹¹

9 Kosztolányinak 1930. február 20-án postázott verseiből (WSLev. I. 137–141.); Babitsnak február 22-én küldte el régebbi és újabb írásait (WSLev. I. 182–183.).

10 A leírtakkal rokon témájú rajzát Mayer Árpádnak (Illés Árpád) is elküldte (WSLev. I. 243.).

11 A kérdés a harmincas évek elejétől számos összefüggésben, több írásában is foglalkoztatta Weörest.

*

Kedves Pistám, immár a második írás amit a levélbe gyömöszölök ami le van ragasztva, egy kis likon. – A „Friss Ujság”-ban olvastam Pálffy Istvántól verseket („A bakter”) („Rosszkedvű vásáros dala”) azt hiszem druszád, nem tételezem föl Rólad hogy Te irtad volna őket. Kérlek értesíts erről. És hogy hallottál-e már erről a százszázalékos druszádról, olvastál-e tőle.

Ölel Sanyi.

*

11. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak¹²

[Arról számol be, hogy Győrben három magántanár segíti. Ha sikerül levizsgáznia, egy évig lesz itt rendes tanuló. Sebestyén Gézának ír egy tervezett antológia ügyében. LP]

*

12. Pálffy István Weöres Sándornak¹³

Kedves Sanyikám!

Nehogy elveszítsük egymást, megírom a címemet, Budapesten lakom, IX. Csarnok-tér 4. III. emelet 5. ajtó. A Hangya egyik üzletében vagyok gyakornok. Reggel 6-tól este 9-ig talpon kell lennem, gondolhatod, hogy milyen fáradt vagyok már akkor. Telekes Béla írt egy szörnyen dicsérő levelet, Rédeytől is esedékes egy.

Írj, ha van időd, tőlem telhetőleg válaszolni fogok. De vedd tekintetbe a veendőket. Szeretettel ölel: Pálffy Pistád

*

13. Pálffy István Weöres Sándornak¹⁴

Veszprém, 933. V. 9.

Kedves Sanyikám,

látod, addig halogattad a pesti utadat, amíg engemet áthelyeztek ebbe a [olvashatatlan szó, LP] kietlen városkába. Most már a legjobb akarat mellett sem találkozhatunk Pesten. Kevés az időm, most csak a címem tudatom és megölellek:

Pistád

- 12 Autográf levelezőlap; címzése: Nagyságos Pálffy István urnak Tolnanémedi; Weöres Sándor Győr Rákóczi-internátus, Rákóczi-ut 57. Pb.: 930 apr. 29. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/5. Weöres Győrben sem tanult jól. Erről többek között Székely Lászlónak számolt be (LÖCSEI, 2007, 86.). A Rába-parti városban tovább maradt, mint tervezte; Sopronban érettségizett.
- 13 Autográf levelezőlap; címzése: Nagyságos Weöres Sándor Úrnak Csöngé Vas megye; Pálffy István, Bp. IX. Csarnok-tér 4. III. 5. (37) Pb. Budapest, 930 (?) Lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levéltára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII-43. /9.
- 14 Autográf levelezőlap; címzése: Ngs. Blaskovich Iván fšzbíró úr leveleivel Ngs. Weöres Sándor úrnak Sásd, Tolna vm. / Pálffy, Veszprém, Hangya Kirendeltség. Lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levéltára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII-43. /9.

Veszprém, Hangya Kirendeltség
 U.i. I. Réemes falu ez a Sebestyén Géza szülőfaluja!
 U.i. II. Verseid tetszenek!
 U.i. III. Ha ráérsz: írj!

*

14. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak¹⁵

Kedves egy Pistám,
 nem tudom, mit gondolsz magadban, hogy miért nem írtam eddig. Bocsáss meg, Öregem. Tulajdonképpen mentségem nincs... egyetlen ok, hogy nagyon szaladtatós és túltömtött napjaim voltak.

Igazán, egészen elment a gusztusom a pesti utazástól, mikor megkaptam Sásdon lapodat, hogy Veszprémbe hurcolkodtál.¹⁶ Görcsös, trotytos hely az a Budapest, nem szeretnék ott lakni. Legjobb a kisváros. Remélhetőleg Veszprémben jobban is érzed Magadat. Egyfelől a Bakony, másfelől a Balaton. Kivánni se lehet jobbat... legalább is én úgy gondolom.

Végre mégis csak fölmásztam Pestre. Beszéltem egy határ emberrel, megismerkedtem egy csomó furcsasággal – valahogy az üresség érzése maradt bennem mindenki után és minden után. Még Szondi Bélussal se tudtunk igazában egymásra-találni. Párszor együtt voltam vele és mindig valami hidegség, távoliság lebegett a szavaink között. Talán, ha Te ott vagy, ez is másképp lett volna.

Verseimet elfogadták a „Nyugat”-nál, „Pesti Hírlap”-nál, „Magyarság”-nál.¹⁷ Unom már ezt is: a versekkel való szaladgálást és üzletelést. Tíz pengő ára jambus, husz pengő ára dactylus. Parancsol kérem egy róf hexametert? Már három hónapja nem írtam verset. Unom, nagyon unom. Azt hiszem, többet sose fogok verseket írni. Remélem is.

Egyetlen igazi barátom van Pesten: nem ismered, bizonyos Oberländer Gyuszi nevezetű, teljesen hétköznapi fiú. Vele nagyszerűen tudunk hallgatni, roppantul értünk a szótszólás művészetéhez és így kiválóan megértjük egymást.

Nagyon sajnálom és fájjalom, hogy útjaink megint elkerülték egymást. Tán éppen ezért maradt olyan üres nekem ez az utazás. Majdnem mindenkiről csak rossz emlékem maradt, pedig igazán, ördög se bántott. Szomorú, hogyha az embernek nem külső-ellenségei vannak, hanem benne, magában lakik valami, ami minden lépését gáncsolja és amivel nem tud szembenézni, tehát megmérkőzni se. Tele vagyok gátlásokkal. Már úgy kitanultam a nőekkel való bánást, hogy viharvert kéjencnek néznek és emellett nem tudok nőekkel nemileg érintkezni, valami belső erő közbelép és szervezetem fölmondja a szolgálatot. Így egy eléggé visszás kielégülési módhoz jutottam a nővel, ami több mint tapogatás és kevesebb mint kínzás – majdnem minden lány meg engedi csinálni magával. Ez, ha élvezetet nem is ad, de ad valami olyan foku nyugalmat, amilyet csak a téli álmat alvó gyík érezhet.

¹⁵ Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/6.

¹⁶ Lásd az előző, 13. számú levelet.

¹⁷ Weöres írásai a *Pesti Hírlap Vasárnapjában* 1929 áprilisától jelentek meg. A *Nyugatban* 1932 augusztusától szerepelt. Lásd bővebben: LŐCSEI, 2014, 149–174. A *Magyarságban* közölt verseit egyelőre nem ismerem.

Már körülbelül két hete megérkeztem Csöngére. Itt jobbra döggléssel foglalkozom, unom magamat. Néha disznókat etetek, gyümölcsöt szedek, meg kugli- és tarokkpartik vannak. Epedve várom a fürdő-szezont, hogy lehessen már a Rábában lubickolni.

Öregem, remélhetőleg nemsokára írni fogsz. Lassankint mindent elveszíték, helyesebben: eldobok magamtól, innen-onnan a Te barátságod marad számomra az egyetlen szilárd pont ezen a földön. Hogy vagy a kis Veszprém-városcsónakban? Jártam ott valaha, úgy emlékszem hogy elég csinos hely. Írj magadról minél részletesebben. Küldenél-e verseket? Ha immár nem is vagyok aktív költő, ~~annál~~ érdekel minden költői megnyilvánulás, sőt annál inkább. A Te dolgaid pedig különösen. Beállsz-e az új Napkelet-be? Állítólag Németh Antal dr. modern orgánumot farag belőle, éppen Neked való helyet. Azt hiszem körülbelül olyan

lesz most majd júliustól kezdve ez az ujság, mint amilyenek egyik régebbi leveled szerint óhajtottad. Új lírikusai lesznek a következők: Képes Géza, Berda József, Szabó Zoltán, Számadó Ernő.¹⁸ Számadót

krudélis fűzfadalnoknak tartom, igazán nem tudnom elgondolni hogy mi tetszhetik bárkinek is a műveiben – a másik három annál tehetségesebb. Kíváncsi vagyok, roppantul, hogy milyen lesz a beharangozott új Napkelet.

Pesten főképp festőnövendék-társasággal csabukkoltam és sokszor voltunk részegek. Ez ért az utazásból legtöbbet.

Írj! Ölel régi cimborád

Weöres Sanyi

Csőnge, 1933. jún. 22.

Ma lettem huszéves, hogy a fene egye meg az örökös vénülést.

*

15. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak¹⁹

Pista, drága Öregem,
köszönöm leveledet. Itt-mellékelten küldök a „Fejérmegyei Napló” részére két verset és esetleg egy prózát is – még nem tudom, hogy megtalálom-e a kacatjaim közt azt a forgács-sorozatot, amit meneszteni akarok.²⁰

Ahhoz, hogy cikkeket írjak, tényleg kedvem volna. De tudod, hogy mire jöttem rá? arra, hogy nem tudok cikkeket írni. Nem mintha nem volna mondanivalóm... de még sose

18 Közülük Weöres az első hármat tartotta érdemes alkotónak; Számadó Ernő (1907–1983) költőt, írórt nem. Bíráló szavakkal illette Berda Józsefhez szóló, 1933. szeptember 1-jén keltezett levelében is (WSLev. I. 355.). Németh Antal 1933-tól 1935-ig volt a *Napkelet* főszerkesztője. Az általa megújított lapban Weöres és Berda József nem jelent meg. Képes Géza többször, Számadó Ernő rendszeresen szerepelt.

19 Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/7.

20 Weöres Sándor versei a *Fejérmegyei Napló* 1933. második félévében: *Széljegyzetek az éjszakára* (217.); *Munkánélküliek* (220.). A levélben ígért, keresett „forgács-sorozat” nem találtam meg a lapban.

próbáltam és a fejemben levő sok-minden közül nem bírom kidesztillálni a szükségeseket. Egyszerre minden jönne a tollamra. Így hát megkérnélek arra, hogy légy egy kicsit a segítségemre, olyanformán, hogy megadnád a cikk címét és vázlatosan azt, hogy mi-mindenről írjak benne. Esetleg kérdések formájában adnád meg a fejemnek a vezető-madzagot. Helyes?

Mit szólsz hozzá: már egészen örültt vagyok. Fogalmam sincs, hogy hová vezet ez az út: már alig tudok két-három szót értelmesen beszélni és teljesen csak befelé élek. Nemlétező képzeletbeli országok térképeit rajzolom és történelmét írom, már verset csinálni se tudok.²¹ Éppen jó lesz egy kis cikkezés, reális dolgokkal való foglalkozás, hogy kihúzzon egy kicsit ebből a sok butaságból.

Nemsokára Pécsre kerülök egyetemistának. Bölcsész leszek, magyar – földrajz – történelem-szakos. Talán ott majd kicsit helyreözöklök normálissá. (Most, különös módon, csak a bortól tudok emberré-józanodni, ha lerészegszem.)

A mai viszonyok között: ritka szerencse, ha valakire olyan 250 P-s állás kacsingat, mint Rád. Pláne: utazgatással, állandó helyváltoztatással és a velejáró örömmel és termékenyítő kényelmetlenségekkel egybekötve. Az én fölfogásom szerint: jobbat nem is lehetne kívánni. Sok sikert kívánok hozzá.

Remélhetőleg közben majd össze is akadunk egyszer-kétszer. Pécssett, vagy Veszprém-ben, vagy egyebütt.

Arra kérlek, hogy Hozzád-küldött kézirataimat szigoruan válogasd meg, hogy mi kerüljön közlésre és mi ne, ugyanis saját műveim iránti ítélőképességem teljesen megkavarodott és fogalmam sincs, hogy az itt-küldött szülemények jók-e vagy rosszak.

Pá Komám. Várom leveledet. Öllelek:

Weöres Sanyi

Csőnge, 1933. aug. 23.

*

16. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak²²

[Jogászhallgatóként haszontalansággal tölti idejét Pécssett. Várja barátja következő levelét. LP]

*

1934-ben jelent meg Pécssett a *Hideg van* című első Weöres-kötet. A magánkiadású versgyűjteményt a *Nyugatban* Illyés Gyula méltatta. Pável Ágoston az általa szerkesztett *Vasi Szemlé*ben szólt róla elismerően, nagy szeretettel. Pálffy két írásban hívta fel rá az ol-

21 A nem létező országok térképeinek rajzolását, kronológiájuk, népszámlálási adataik, választási statisztikáik összeállítását gyermekkorában kezdte Weöres. Hamvas Bélának is küldött belőlük, sok mindenkinek említette őket. Jó részük megsemmisült vagy lappang. (Lásd: DOMOKOS Máttyás, *A porlepte énekes*, Nap Kiadó, 2002, 50–61.; LŐCSEI, 2014. 134–148. A két tanulmány megjelenése óta a Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattárában és magánkézben lévő Weöres-anyagokban is találtam hasonló térképeket, képzelt birodalmakkal kapcsolatos táblázatokat, rajzokat.)

22 Autográf levelezőlap; pb.: 934. feb. 18. Címzése: ngs. Pálffy István író urnak Budapest IX. Üllői út 91/a I./ 8. / Weöres Sándor Pécs, Ágoston u. 5. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/8. Weöres a következő évben szakot váltott.

Uj Erő

3

Madártásvlat

IRTA WEÖRES SÁNDOR

A szép régi házak és fényes paloták mindnyájan repedeznek, egyik tűzbe romlik, másik csak elomlik és rendre dűledeznek s az új arcu falak, mint disztelen szalag, egy-többbé szövetkeznek.

Mi mostani korunk hátunkon ostorunk és nem értjük: mit akart, hogy kemény uccákkal, autó-csapákkal vonalazta a talajt és hogy a szeretet miránk kockát vetett s mérges gázzá nőtt a kard.

Nagy, szennyes záporok, torkos sikátorok csikozzák az életünk s onni sokaknak munkáért sem adnak, azt mondják, hogy: „Jaj nekünk,” sőt azt mondják: „iszony ami van ma, bizony már semmit sem hihetünk.”

De új korok jönnek s e silány özönnek csöppje is majd kincset ér, mi ma giccs és máz csak, lesz az elmúlt lázak teje és valódi vér, nem fintorúl harcra a tűnt század arca s másként illeti babér.

A jövőnk szemében így alszunk majd — ében tokjában szép drágakő: mi ma nyomor alja s orunkat facsarja: élet lesz és ép erő, aki ma púca, bűnös pénzke góca: bölcs lesz majd és jötevő.

Falusi magányban rímelt verve vártam, hogy jobbak következnek, husz éves sem vagyok, de sajnos a napok sebesen kerekednek. Mikor ezt caináltam, ezerkilencszázban harminckettőt jegyeztek.

Egy szobor talapkövénel

IRTA IMRE FERENC

Tisza István felavatott szobra vizsgálta hozzánk az emléket és mindazt, mi életével és munkálkodásával összefügg. A kormányzása alatt ránk szakadt nagy történelmi katasztrófa, halálának mély tragikumja, roppant határozottsága és akaratereje tizenöt esztendő alatt felemelte a földről és lefosztva róla minden emberit, felmagasztalta a nemzeti történelem legnagyobb hősei közé. Emberi alakját levetkőztette és nagy emléke egy tragikus eszmévé finomult: benne látjuk a történelmi Magyarország bukásának irizatos tragikumát és mindazt az emberfeletti küzdelmet, amely annyira magyar és annyira hősi.

Tisza István nemzeti hőssé lett. Emlékezete a legnagyobbaké mellé jutott oda, ahova féltéken szálhat a bíráló, az őszinte megítélés, mert a nemzet legszentebb érzelmé áll ott azon a helyen. Emlékezete a magyarság önzertévé és meglátható belső szemlélődésévé válik, hisz a nemzet a leg-

nagyobb fiának kívánja látni őt és benne a legjobb önmagát.

Tisza István emberi nagysága kétségtelen. Fajszeretete emberfeletti volt és a szándéka óriási. De meg kell állapítani róla, hogy embernek, sőt államférfinak is nagyobb volt, mint hazafinak.

Politikai elgondolása nagyszerű volt. Az ötvenkét milliós közös monarchiában a magyar nemzetnek akarta megszerezni a vezető szerepet, mert hiszen mi képviseljük a legnagyobb összetartó erőt, a legfőbb politikai tehetséget és számszerint is a Habsburg monarchia legnagyobb tartománya voltunk. Csakhogy amíg Tisza István a hazai határokon túl a magyar gondolat és a magyar erő számára kereste az érvényesülést, az alatt belül, a határok között, korlátozta azt. Korlátozta annyira, hogy egyes-nes urban voltunk oda, hogy amire Tisza István, vagy politikai törekvésének örökösei elérték volna azt, hogy a monarchiát a magyar szellem és a magyar erő hatása alá

helyezzék, addigra a 67-es politika maradéktalan érvényesítése miatt a magyar szellem és a magyar erő megrokkant, elsorvadt, képtelenné vált volna arra, hogy vezetni és uralkodni tudjon. A 67-es ortodoxia újítást állta a nemzeti élet fejlődésének.

És a szellemmel együtt Tisza István rendszere elsorvasztotta a magyar népet is. Mert politikai elgondolásának érvényesítésében nem volt válogatós az eszközök között. A hatvanhetes rendszer gazdasági és pénzügyi előnyeinek élvezői minden felhasználta arra, hogy ezt a rendszert fenntartsák és biztosítsák, azért Tisza István a maga céljaira hűséges társakat talált az osztrák-magyar kapitalizmus képviselőiben. Ezért a nagy-tőke és a spekuláció virult és Tisza István nem tiltakozott. Számára a kiegyezés tartása volt a fontos. Hogy milyen áron, az nem számított. Új intézetek, új birtokok keletkeztek, új bárók és új nemesek születtek, mialatt a nép alól kicsúszott a talaj és a becsületes magyar saját földjén lett földönfutóvá. Tisza István bölcsessége nem akarta megérteni azt a fenyegető, borzalmas párhuzamot, amely egyrészt a tőke felhalmozódása és a galíciai bevándorlás, másrészt pedig a magyar nép fokozatos, de határozott elnyomódása és amerikai kivándorlása okozott.

A dinasztikus hűség és egy félszeg imperialisztikus gondolat elhomályosította a szemét és ennek a két érzésnek akaratlanul, gyanútlanul, vagy tudatlanul áldozatul dobta a tiszta nemzeti és szociális eszmét.

És hogy az elgondolása mennyi sikert ígért, azt láthatjuk azokból a közös miniszteri tanácskozásokból, amelyekben elhatározták, hogy megüzenik a háborút Szerbiának. Tisza István úgy ítélte meg a helyzetet, mint aki a jövőbe látott. Rendre megjósolta mindazt, ami a világháború által elkövetkezett, de éleslátása és személyes jelentősége nem tudta megakadályozni a háborus szándék érvényesülését. Pedig ő a monarchikus politikának és a dinasztikus érdekeknek és a Monarchia innesső felében mindehható képviselője volt és ezért a közös birodalom legfőbb kor-

Weöres-vers a Pálffy István szerkesztette lapmelléklet 1934. június 10-ei számában

vasók figyelmét. Mindkettő kimaradt a Weöres-bibliográfiából. Ez is mutatja, hogy egy korszerű adattárra nagy szükség lenne. Ennek hiánya miatt a költő életrajza, pályaképe, műveinek filológiai hiteles kiadása, fogadtatástörténete is méltatlanul elnagyolt. Pálffy írásának bővebb változatát betűhíven közlöm:

Új erők a magyar földön²³

Weöres Sándor

Előtte a huszadik század és a huszadik életéve, a háta mögött egy verseskönyv. Előtte az egyetemi évek fanyar néhány esztendeje és a sokat ígérő s egyben kevéssel kecsegtető pálya, mögötte pedig a könyvtárnyi könyvek felgyűjtött gazdagsága és a tudásnak lélekbe kamrázott kincse. Ám aki a tudás fájáról szakít: kiüzetik a paradicsomból. Weöres Sándor tudatosan száműzte magát a langy középszer paradicsomából meguntá jární a kényelmes gyümölcsök útját: szakított a tudás fájáról és új csapást vágott magának a rengetegben. A büntetés nem maradt el. Most véres verejtékkel a homlokán kell élnie közöttünk. Sójajtania is kell a száműzetés miatt, vágyódnia is kell a külön élet után. Szerencsés, hogy verejték-cseppje, sóhaja, vágyódása verssé alakul. Ádám pedig költővé, akinek született.

Tárgyilagosan írnom róla lehetetlen. Láttam, amikor az őszi párás ablaküvegre verset írt és már nem volt ideje azt papírra másolni, mert a felmelegedő nappal a verset letörölte. Olvastam a jegyzőkönyveit annak az „irodalmi társaság”-nak, amelyet tízéves kora körül alapított.²⁴ Tudom, hogy az első olvasmánya – még elemista kora előtt – Az Ember Tragédiája volt. Láttam a levelet, amelyben Kosztolányi „isteni csodagyereknek” nevezte, emlékszem, hogy egy szereplésekor Hegedüs Lóránt elragadtatásában homlokon csókolta.

Lehetetlen tárgyilagosságnak maradnom. De így is tudom, hogy az a verse, amelyet az ablaküvegre írt, elmosódhatott. De azok közül némelyek, amelyeket első kötetében gyűjtött össze, továbbhangzanak az ifjú szívekben.

*

S talán mégsem a szubjektivitás diktálja a soraimat. Hiszen Weörest, az embert azért ismerem, mert szeretem a verseit, a költőt. Előbb: ezeket ismertem. S megismertem rajtuk keresztül azt a lelket, amely a legfiatalabb magyarságban és a rokonszenvesen modern fiatalokban él, egy költői lélek többletével. Bármilyen fiatal is: nem érzékenykedő, nem támaszkodik másokra, nem romantikázik:

Neked mi fáj: halál vagy élet?
Az őszi méla alkonyat,
vagy a nyomor? – Énnekem az fáj,
hogya húzzák a fogamat.

23 *Magyar Ifjúság*, 1934. okt. 15. (XVI./2. 2.). Szinte ugyanez jelent meg, rövidebb változatban az *Új Erő* hasábjain is. Az a korábbi méltatás így zárul: „Weöres Sándor a modern tárgyilagosság költője. Ezért a miénk.” (1934. június 10. 4.)

24 Dr. Blaskovich István 1963. aug. 25-én Lovász Pálhoz írt levelében arról számolt be, hogy 1925–26-ban Weöres Sándorral és két diáktársukkal megalakították a Homeros Irodalmi Társaságot: „melynek kézzel írott lapját, a HIT-et Weöres szerkesztette és nagyrészt írta is.” SZIRTES Gábor, *Ömegyéd*, Pécs, 2012, 15.

4

Uj-Érő

mányzóinak minden szempont azt ajánlotta volna, hogy Tiszának engedjenek Hiszen őt megkellott tartani. Meg is tartották, de nem úgy, hogy engedtek a magyar átlamférfinak, hanem úgy, hogy Tisza megadta magát.

Vagyis a magyar inperálista törekvés és a magyar érdek érvényesülése az első csatáját csúfosan elvesztette, pedig azt Tisza István személyesen képviselte. És ugyan mi lett volna akkor, ha Tiszánál jelentéktelenebb és gyengébb egyéniség kapta volna Tisza István örökségét. Később; Tisza István után. Semmi! Abban a formában az a gondolat sohasem érvényesülhetett volna.

Tisza István politikája tehát kívül nem ígért semmit, belül pedig nemcsak, hogy mindent kockáztatott, hanem rengeteget fel is áldozott. A külső helyzet megítélésében nagy volt; a belsőt eltévesztette. Elfelejtette, hogy egy nép hatalmát nem a politikusok ügyeskedése, nem a diplomáciai tárgyalások eredményezik, hanem a nemzet anyagi, szellemi és erkölcsi ereje adja.

Tisza Istvánnak és a magyar nemzetnek tragikuma ebben van.

... És most leteszem én is a koszorút arra a szoborra! ...

Tisztító tűz, utam küszbőbe, áldott remeteség!
Életem burka töretlen és még semmise volt elég, a szemembe ezér dolog menekül, miként tyúk alá a csibék.

Ez az igazi kín után vágyakozás és a valódi élményes élet után való vágyakozásnak az éneke. S a tárgyilagosság. Amilyen nehéz nekem Vele szemben tárgyilagosságnak maradnom, olyan könnyen az Ö önmagával szemben.

Weöres Sándor a modern tárgyi-lagosság költője. Ezért a miénk

P.

Hideg van

Előtte a huszadik század és a huszadik életéve, a háta mögött egy verseskötet. Előtte az egyetemi évek fanyar néhány eszleni deje és a sokat ígérő s egyben kevéssel kecsesítő pályá, mögött pedig a könyvtári könyvek felgyűjtött gazdagsága s a tudásnak lélekbe kamrázott kincse. Am aki a tudás fájáról szakít: kiűzetik a paradicsomból. Weöres Sándor tudatosan száműzte magát a langy középszer paradicsomából, megunt járni a kényelmes gyümölcsök útját: szakított a tudás fájáról és új csapást vágott magának a rengetegben. A büntetés nem maradt el. Most véres verejtékek a homlokán kell élnie közöttünk. Sőhajtania is kell a száműzetés miatti, vágódnia is kell a külön élet után. Szerencse, hogy verejték cseppje, sóhajtása, vágódása verssé alakul. Adám pedig — költővé, akinek született

Tárgyilagossá kritikát lehetetlen írnom róla. Láttam, amikor az őszipáras ablaküvegre verset írt és már nem volt ideje azt papírra másolni, mert a felmelegedő nappal a verset lefőrtölte. Olvastam a jegyzőkönyveit annak az irodalmi társaságnak, amelyet tízéves kora körül alapított. Tudom, hogy a legelső olvasmány — még elemista kora előtt — Az Ember Tragédiája volt. Láttam a levelet,

Weöres Sándor verseskötényéről

amelyben *Kosz/olányi*, „isteni csodagyerek”-nek nevezte, emlékszem, hogy egy szereplésekor *Hegedűs Lóránt* elragadtatásában komlokon csúszta

Lehetetlen tárgyilagosságnak maradnom. De így is tudom, hogy az a verse, amelyet az ablaküvegre írt, elmosódhatott. Amiket azonban egybegyűjtött ebben a kötetben, élni fognak a fiatal szívekben.

S talán mégsem a szubjektív diktálja a soraimat Hiszen *Weöres* í, az embert azért ismerem, mert szerelem a verseit, a költőt. Előbb ezeket ismertem S megismertem rajtuk keresztül azt a lelket amely a legfiatalabb magyarságban és az igazán modern (ezt rokonszenven mondom) fiatalokban él, egy költői lélek többletével. Bármilyen fiatal is: nem érzékenykedő, nem támaszkodik másokra, nem romantikázik.

Neked mi fáj? halál? vagy élet? az ősi méla alkonyat, vagy a nyomor? — Énnékem az fáj, hogyha huzzák a fogamat.

Weöres sokszor okoz meglepetést irrapáns fordulataival. Sokan — avatatlanok — bizonyosan érthetetlennek és cinikusnak találják. Nem az, hogyan is lehetne blazirt? Legszebb versében maga írja:

... Még igazi kín hozzám sose nyult s öröm sem ért igazán ...

A magyar falu pusztulása.

Dr. Szombafalvy György, a Magyar Társadalomtudományi Társaság főtitkára megdöbbentő adatokat tárt a napokban a M. K. Diákszövetség hallgatósága elé a föld népeinek nyomorára vonatkozólag s egyben kemény szavakkal ítélte el azt a közömbösséget, amellyel a várost és általában vezető rétegek szemlélik, vagy tudomásul sem veszik azt a súlynyi rimboldó folyamat, amely a nemzet alsóbb rétegeit a végpusztulás felé sodorja.

Népvezérség

Szomorú és szimbolikus sors az, ami Gandhit, az egykor nagy népszerűségnek örvendő népevezért utolérte. Amíg programjának harci ele főleg az angol nemzeti elnyomás ellen irányult: milliók tömegek rajongása vette körül. Am szerencsésülte abban a mértékben halványodott el, amely mértékben az elnyomott és kitagadott népreteg: a páriák mellé állt és azok felszabadulását hirdette legfontosabb feladatának. A nemzeti szabadság programja és a társadalmi felszabadulás követelménye éles ellenléte kerülték egymással s ezen az ellentétlen elbukott Gandhi vezérsége. Lényegében világszerte ez a nagy és megoldásra váró feladat: a nemzeti és társadalmi megújulás érdekében összekapcsolni, a nemzeti és szociális gondolat szintézisét megteremtini. Ezzel töltnék és buknak mindazok, akiknek vállaira ma a népevezérség súlyos és tragikus hi valdása nehezedik.

(Szabadság, 7. évf 18. sz.)

Pálffy István recenziója a Hideg van című Weöres-kötetről

Weöres sokszor okoz meglepetést váratlan fordulataival. Sokan – avatatlanok – bizonyosan érthetetlennek és cinikusnak találják. Nem az, hogyan is lehetne blazirt? Legszebb versében maga írja:

... Még igazi kín hozzám sose nyúlt
S öröm sem ért igazán...

Tisztító tűz utam küszöbe,
áldott remeteség!
Életem burka töretlen és
még semmibe volt elég,
a szemembe ezer dolog menekül,
miként a tyuk alá a csibék.

Ez az igazi kín után vágyakozás a valódi élményes élet után való vágyakozásnak az éneke. S a tárgyilagosságé. Amilyen nehéz nekem vele szemben tárgyilagosságnak maradnom, olyan könnyen az ő önmagával szemben.

Mivel jellemezhetném legjobban? A szüleinél néhány gyönyörű nyári napot együtt töltöttünk. A napok érdekesen teltek: naphosszat olvasott, vitatkozott, táblázatot készített a magyar tehetségek periodikus periodikus váltakozásáról (ezt a jövőre vonatkozólag is elkészítette). Megállapította, hogy élete folyamán hány kötete jelenik meg. Címet adott nekik. Közben Budhával [így!] és a spiritisztákkal is ráért vesződni. Hajnalig pedig verset írt. Így éltünk.

Egy estén kimentünk a Rába partjára, már kora őszi ködök úsztak a vízen, Weöres hosszan elmélyedve álldogált a parton. Tizenhétéves volt. És mennyi könyv és mennyi görnyedt óra már!

Hirtelen feleszmélt s diákos örömben bukfecezni kezdett a parton.

De ez csak hazudott jókedv volt. A gyermekkor elmúlt – vagy el sem érkezett?...

Pálffy István.

*

17. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak²⁵

Kedves Öregem, Pistám,

ne haragudj rám, hogy ilyen sokáig nem írtam. Nagyon ideges vagyok, egyre idegesebb (valószínűleg még ez évben bevonulok néhány hónapra a pesti Park-szanatóriumba) és levelet írni se nagyon van türelmem.²⁶ Hiába: megbosszulja magát az a bizonyos „elmúlt, vagy el sem érkezett” gyermekkor, amiről írtál.

²⁵ Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/10.

²⁶ Nyilván ezzel van összefüggésben, hogy 1934. november 16-án írt levelezőlapján arról számolt be, hogy a szombathelyi kórházban kezelik. A lap címe: Pálffy István Kispest II. Álmos u. 9. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/11.

Ha nem mondanám, akkor is tudnád, hogy mennyire örültem a „Magyar Ifjuság”-ba írt, rólam szóló cikkednek. Hálásan köszönöm. Olyannak írtál le, amilyenek optimista per-ceimben látom magamat, amikor kitör belőlem a kisebb-nagyobb mértékben mindenkiben meglevő önimádat.

Tegnap érkezett a cikked és ma már majdnem kívülről tudom: képzelheted, mennyire hizelgő rám nézve, hogy valaki olyannak lát, amilyen lenni szeretnék.

Mi van Veled? Mi a foglalkozásod, miféleképpen írsz és hányadszor vagy vőlegény? A Magyar Ifjusághoz írok Neked, mert lakáscíméd változhatott utolsó levélváltásunk óta, talán ötször is.

Nagyon el vagyok zárva a világtól, se Rólad, se más ottaniról nem tudok semmi újabbat. Magamról se. Talán ha nemsokára Pestre kerülök, remélem hogy lesz elég alkalmunk kifecsegni egymásnak magunkat.

Ha nem haragudtál meg túlságosan az én hosszú hallgatásomért, akkor írd. Minél előbb, ha ugyan jogom van ezt kérni Tőled.

Ölel komád

W. Sanyi.

Csöngé, 1934. okt. 21.

*

Weöres Sándor és Pálffy István levelezésében több alkalommal szerepel a baráti társaságukhoz tartozó Ficzko Gyula (1911–1972) neve. A pécsi orvostanhallgató, író alakját Tatay Sándor a *Lódörgések kora* című regényében örökítette meg. Az alábbi képeslapra a közel-múltban bukkantam. A benne szereplő két személyt egyelőre nem tudtam azonosítani.

18. Ficzko Gyula Weöres Sándornak²⁷

Kedves Sanyi! Leveledet vettem. Nem tetszik nekem, hogy ebbe a Keresztmetszetbe másztál.²⁸ Nem nagyon hiszem, hogy komoly lesz. Félek, hogy olyan majdnem Hajnalszerü. Egyébként a Metropol téliszerületen kertjében ülök Charlyval és egy bájos lánnyal Pandex Juliával. 31.-én Pestre jöttem. Szerettem volna ha itt vagy. Üdvözölnek Julia Ficzko Gyula Charles

*

27 Budapesti képeslap; címezése: nagyságos Weöres Sándor j[og]. h[allgató]. úr Csöngé Vas megye. Pb. 934 nov. 2. Lelőhelye: Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára; A Weöres család levéltára 1650–1955 (ifj. Weöres Sándorhoz írt levelek) XIII-43. /9. A lap nehezen olvasható, mivel Ficzko Gyula, Júlia és Charles az üzenetet keresztben is aláírta.

28 *Keresztmetszet*: 1934. decemberben indított, rövid életű irodalmi folyóirat. (Ficzko nyilván az indulás előkészületeiről, Weöres szereplési szándékáról értesülhetett.) A lap első hat számát Vándor Lajos és Varga Pál, az utolsót Örkény István szerkesztette. A kiadványban Weöres is megjelent. A képeslapon szereplő *Hajnal* minden bizonnyal az 1871. október 15-én indított magyarországi szabadkőműves közlöny. Egykori kiadója Perl Viktor; szerkesztője Hollós László volt.

19. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak²⁹

Kedves Pistám,
 ugye nem haragszol, hogy... na, a többit tudod. Lassan leszokom már a mentegedődzésről.

Még mindig itt kushadok a kórházban, e hó 15-én megyek haza.³⁰ – Irtad nekem, hogy a fejevári naptár számára szerezzek valakitől novellát; akkoriban nem tudtam kijárni a kórházból és így nem mehettem utána a dolognak, de szerencsére éppen akkor bejött hozzám Pavel és elmondtam neki az ügyet. Hogy küldött-e, azt nem tudom. Magam nem küldhettem irást, mert egy rezem se volt egész karácsonyig, az ünnepek előtt pár nappal jött be hozzám anyám és akkor kaptam tőle pénzmagot. Most küldök verseket. Ha használhatod őket, úgy használd őket egészséggel. Szondi Bélusnak küldtem egy novellát, amit aligha közölhet, mert nem felekezeti lapba való; ha neki nem kell, úgy légy szives vedd át tőle.

– Bevallom: ahhoz az Általad említett „irodalmi átértékelés”-sorozathoz nem sok kedvem van.³¹ Szerintem minden kornak joga van ahhoz, hogy tévesen ítélje meg a saját embereit; képzeld csak el, milyen döglesztően unalmas volna egy olyan világ ahol semmi igazságtalanság nem történik. De ettől eltekintve is: hogy jönnék én hozzá, hogy huszonegyéves fejjel elkezdjek babérokat osztogatni és dorongolni, minden kritikusi mult nélkül. – Egy bírálatot azonban küldök. Lehet, hogy majd írok többet is.

Most már aránytalanul jobban vagyok. Irj, Koma, irj. Ird meg: Béla mit csinál a kutyakutyatarka-mesémmel, amit ~~küldök?~~ küldtem neki? elég vacak kis próza, de azért szeretném ha valahol megjelenne.³² – Boldog újévet! ölel
 1935. I. 7. Sanyi.

*

20. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak³³

Pistám, itt vagyok Pesten. Vasárnap utazom haza. Annyi nyavalya szaladgálni valóm van és olyan holtfáradt vagyok. Nem tudom, kijutok-e Hozzád. Ha lehet, látogass meg: délután kivételével többnyire a hotelben vagyok.

Ölel Sanyi.

D. e 12-ig és este 9-től otthon vagyok. Várlak.

*

29 Autográf levél, lelőhelye: PIM V. 5396/8/12

30 Weöres Sándor ugyanezen a napon számolt be kezeléséről és állapotáról Takáts Gyulának (WSLev. II. 84–85.).

31 Weöres többször szóba hozta, hogy megírja a Dunántúl irodalomtörténetét. Pável Ágostonnal és Várkonyi Nándorral dunántúli antológiát is tervezett. Kritikákkal, könyvajánlások írásával is próbálkozott, de ettől – részben a *Nyugat*-ban közölt írásainak sorsa miatt – hamar elment a kedve. Leveleiben sűrűn szólt a korszak irodalmi terméséről, de összefoglaló átértékelést nem írt.

32 Nincs tudomásom erről a Weöres-meséről; csupán a *Gyerekhangok* („Kutya-kutya tarka / se füle se farka...”) című verset ismerem. Lásd: *Vasi Szemle*, 2018/1. 104.

33 Autográf levelezőlap; címzése: nagys. Pálffy István urnak Kispest II. Álmos u. 9. / Weöres Sándor Bpest, Park hotel, Baross tér 10. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/13

Pálffy István – részben az *Új Erő* és a *Vár* című lapok, részben közös ismerősük, Weöres Sándor révén került kapcsolatba Pável Ágostonnal. A szombathelyi tanárhoz, költőhöz, szerkesztőhöz írt üzeneteiből kettő maradt fenn. Közülük itt az elsőt a Weöressel összefüggő sorok miatt közlöm.

21. Pálffy István Pavel Ágostonnak³⁴

Igen Tisztelt Uram,
Kedves Bátyám,

Bp. 1935. I. 21.

Szinte arcátlan késéssel köszönöm meg a jó ajándékot, értékes könyvét, amelynek nagyon megörültem.³⁵ Mint „főkönyvelő”-gyakornok, itt, mint tényleges könyvelő, nem is éltem ezekben az év végi záró hónapokban, azért csak most jutottam hozzá, hogy köszönetet mondjak s egyben jelentssem, mennyire örültem s hogy a közeli napokban, kéretlenül is, véleményt formáljak a kötetről egy levélben.

Sajnos a Naptár terét annyira megszőkítették, hogy elment a kedvem a dologtól s nem használtam fel engedelmét. Magam se adtam oda kéziratot.

W. Sanyival néhány napon át az elmúlt héten együtt voltam. Nagyon féltem ezt a gye-
reket. Mint a nád olyan. (vékony, sárga, nem [olvashatatlan szó, LP]). S ez nagy aggodalommal tölt el. Cigaretta: tömérdek; ez nem vezet jóra.

Sajnos, mindig többesben voltunk, nem beszélhettem magyarul vele; majd levélben próbálom meg.

Mégegyszer köszönetet mondok s igaz öccsi szeretettel vagyok kedves bátyám iránt:
Pálffy, Kispest II. Álmos u. 9.

*

22. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak³⁶

Kedves Öreg Komám, Pistám,
hát végre megint találkoztunk, másodszer ebben a kutya életben. Ki tudja, harmadszor mikor akadunk össze megint.

Én most olyan vagyok, mint egy kő a forgó dobban: mindig a dob széleihez kenődöm, de nem bírok kijutni belőle. Odahaza már ég a talpam alatt a föld még ebben a locspocs olvadásos, nyirkos időben is, apámmal egyre feszültebb viszonyban vagyok, hát rokontól-rokonig utazgatok, kik mind az ország szélein laknak: Szombathelyen, Pécsen, Kőszegen, Győrben, stb. Kétségbeesetten és reménytelenül próbálok állást keresni, persze nem találok, egye meg a fene.

Tatayval mi van?³⁷ Nem tudom a címét, nem írhatok neki; szólj alkalomadtán, hogy tudassa velem lelőhelyét.

34 Autográf levelezőlap, Nagyságos Dr. Pavel Ágoston Úrnak, író, Szombathely, Szent Imre u. 5.; S. Pável Judit tulajdona.

35 PÁVEL Ágoston: *Vak völgy ölen így zsolozsmázok*. Szombathely, 1933.

36 Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/14

37 Tatay Sándor (1910–1991): író, Weöres Sándor baráti köréhez tartozott. Csöngére is ellátogatott. Kapcsolatokról többek között a *Lődörgések kora*, illetve az *Eszter és a fajdkakas* című könyvében írt. Egy 1935. V. 7-én keltezett levelezőlap bizonyítja, hogy Weöres Bakonytamásiban felkereste Tatay Sándort (WSLev. I. 485.).

Olvastad Szondi Bélának a Magyar Ifjúságban rólam írt cikkét? Nagyot bámultam rajta: a végén levő gyöngéd célzás ugyancsak izléstelen volt. Most már én is kezdek Béláról olyasféle véleménnyel lenni, mint Te.

Ezt a levelet Szombathelyen írom. Ha írsz, cselekedd csak a csöngői címemre, majd onnan utánamküldik ha valahol huzamosabb időre leülepedek.

Ne haragudj, nem bírok hosszabban írni. Egyrészt azért, mert ma még három levelet kell megírnom (tegnap négyet írtam), másrészt az egy-helyben-ülést nem nekem találták ki. Te könnyen beszélsz és megengedheted Magadnak a hosszú-levél-írás luxusát (ha lehet, engedd is meg Magadnak ezúttal), mert nem kell hetenkint átlag 10-20 levelet gyártanod, mint nekem. Bár 20 közül legalább 15-öt most már levelezőlapon intézek el. [...]

Szeretettel ölel

Sanyi.

1935. febr. 4.

*

23. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak³⁸

Drága Pistám,

[Mentegetőzik hosszú hallgatásáért. Ennek oka: elhúzódó betegsége. Arra kéri barátját, ezt ne mondja tovább senkinek. LP]

Nagy örömmel vettem tudomásul, hogy házasodni készülsz; azaz, ha igaz, ez már meg is történt. Nem hiszem, hogy házaséletre termett ember vagy, de talán éppen ezért jót fog tenni Neked ez a szabályozottabb élet. Azt hiszem, nagy hajlamod van az alkoholizmusra; ha ez igaz, és nem csak az én agyrémem, úgy a házaséletet jól kijátszhatod ezellen fegyverül. Talán nem csak az embernek, de az írónak is jót fog tenni ez a változás; tapasztalatom szerint a XX. század jó művészete nem a bohémság, de az önfegyelem jegyében tud kivirágzni. – És vigyázz, hogy Feleséged Őnagysága, kinek ugyan nevét sem tudom, de ismeretlenül is sok-sok előlegezett szeretettel köszöntöm, ne csak az első félévben vagy egyévben, de tovább is szerencsésnek érezhesse magát. – – No de még azt hiszed, hogy a bölcsész- és jogász-fakultások után most meg a teológiához kötöttem a szekereket, így hát nem prédikálok tovább. Egyben arról is értesítelek, hogy a Színházi Élet Lelki Klinikájának se én vagyok a rovatvezetője.

Nem tudom, hogy tételezhetsz föl rólam olyat, hogy holmi kis látszólagos vagy tényleges beérkeztség miatt fölülök a magas lóra és onnan fütyülök Rád. Hidd el, nem törődöm veled, hogy írásaim bárhol is tetszésre találnak-e, még a rólam megjelenő kritikákat se szoktam megszerezni; visszavonulok vidéken és írok a magam tetszése szerint; nem törődöm mások izlésével, kivéve, ha okulhatok mások véleményéből. Ujságokba se a sikerért írok, hanem mert az elszigeteltség egészségtelen. Ha olyan nagy költő volnék, mint amekkora nem vagyok, akkor se volna okom a barátság megtagadására. Hogy ritkán írok levelet Neked, annak ugyanaz az oka, amiért Te is ritkán írsz nekem; meg aztán a többi, amit szintén ismersz; előbb mondtam el.

38 Autográf levél; címzése: Nagyságos Pálffy István férj úrnak, író Kispeszt II. Álmos u. 10./4. / WS, Pécs, Ágoston u. 5. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/15

Ha egészséges volnék, fölutaztam volna Pestre az esküvődre, dacára hogy nem hívtál. De sajnos így csak innen Pécsről küldhetem a jókívánataimat. – Kérlek, ezegyszer, szokásod ellenére, írd postafordultával: mi van, az esküvőn innen vagy túl, hogy vagytok, stb. Fele-ségednek kézcsók. Ölel Sanyi.

Mi az új címed?

Pécs, 1936. ápr. 3.

U. i. E hó közepén Pestre készülök; szíves engedelmeddel meg fogom az új fészket látogatni. Remélhetőleg nem rugtok ki. – Más. Tatay Sanyi nekem se ír, nem tudom, mi van vele; bizonyosan lusta az íráshoz, mint Te vagy én. Nem olyan ember, kinek a siker a fejébe szálljon. – Ficzko Gyulával már nem érintkezem; jó fiu, de sok kibírhatatlanul furcsa szokása van, amiktől Ficzko-mérgezést kaptam. Annyira idegeimre ment, hogy kénytelen voltam ürügyet keresni az összeveszésre. – Ez az utóirat azért születhetett meg levelem 4-ik oldalán, mert fölfödöztem, hogy borítékom nem átlátszó. – mégegyszer is x, x^x, stb.

Sanyi

*

24. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak³⁹

Drága Pistám,
nincs most kezemügyében a legutóbbi leveled, de azt hiszem, így is maradéktalanul tudok rá válaszolni.

Hálásan köszönöm a „Norrlandi Napló”-t⁴⁰ és az Új Erőket.⁴¹ [~~Ami tal~~] Azt hiszem, ez első vers-kiadásod. Magad adtad ki, vagy más? Mennyiért árulod és hogy jövedelmez? – Ne haragudj, hogy nagyon őszinte leszek. Ha Magad adtad ki, akkor, azt hiszem, nem jól tetted; a pénzéért egy terjedelmesebb verskötetet is kiadhattál volna. Szerintem egyetlen versből álló verskötetet csak akkor érdemes kiadni, ha az terjedelem dolgában túlhaladja a lapban-közölhetőség kereteit, azonkívül kompozíció, igény és egyebek tekintetében zárt egész. De a Norrlandi napló se sok jót, se sok rosszat nem árul el szerzőjéről; aki csak ezt az egyetlen versedet olvasta, az úgy érezheti magát, mintha még nem olvasott volna Tőled semmit. Jó vers, ezt nem vonom kétségbe; de azt hiszem, legalább húsz mégjobbat tudnék összeválogatni a költeményeid közül, köztük az Új Erő-beli cigánylány-verset. A könyvecskéd külalakja, tipográfiája, stb. ennivalóan gusztusos, de első kiadványnak nem alkalmas: nem lehet róla kritikát írni. Képzeld el, ha „Az üres szoba”⁴² kivételével bármelyik versemet így kiadnám, lehetne-e írni arról? – Mindamellet meg fogom próbálni, hogy a Nyugatba írjak a művedről, bár jobban szeretném, ha egy átfogóbb, többet-mondó kiadványod volna és arról írhatnék.⁴³

– Ne haragudj ezért a két oldalnyi vállvonogatásért. És főleg: ne értsd félre.

39 Autográf levél; lelőhelye: PIM V, 5396/8/16

40 *Norrlandi napló*. Pálffy István verse, Juventus Nyomda, Bp., 1936 (20 oldal)

41 *Új Erő*: Székesfehérváron kiadott irodalmi melléklet. Pálffy István szerkesztette. Néhány írásával Weöres is szerepelt benne.

42 Weöres verse, *Az üres szoba* 20 szakaszból áll. *A kő és az ember* című kötetében jelent meg. Weöres előzőleg a *Nyugat* és a *Vasi Szemle* számára ajánlotta fel, de egyik helyen sem adták ki. Részletei a *Magyar Minerva* és a *Válasz* hasábjain szerepeltek.

43 Weöresnek a *Nyugatban* nem jelent meg ismertetése a kötetéről. Arról sincs tudomásom, hogy másutt írt-e róla.

Mint ahogy pl. félreértetted azt, hogy megírtam, hogy betegségemet 13-án, pénteken szereztem. Ezt csak mint érdekességet jegyeztem meg, nem mintha jelentőséget tulajdonítanék neki. Természetes, hogy ezt a bajt az év bármelyik napján meg lehet kapni, de az ilyen különös véletlen mégis csak föltűnő. [~~Különböben sem~~] Egyáltalán nincs babonám.

[Pálffy házasságáról hallgatni fog. Barátjának egykori betegségét kérdezi, azután saját gyógyulásáról ír. LP]⁴⁴

Feleséged Őnagyságának kézcsók, Téged ölel és Mindnyájatoknak sok jót kíván komád

Sanyi.

Pécs, 1936. máj. 6.

Igaz: jártál Norrlandban? Én a nyáron egy hétig a norvég lappföldön voltam.⁴⁵

*

25. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak⁴⁶

Kedves Pistám,
tudomásul vettem, hogy végre megszólaltál. A verseket itt küldöm. – Örülök, hogy az „Új Erő” fejlődik. Azt kérded, kiktől lehetne kéziratot szerezni a lapba? Ime:
dr. Takáts Gyula tanár (költő és novellista, most jelenik meg első kötete) Kaposvár,
Kováts S. u. 9.⁴⁷

Jékely Zoltán (Áprily Lajos fia) Bp. II. Lorántffy út 3.⁴⁸

Tatay Sándor Bakonytamási.

Ficzko Gyula Pat, Somogy m.

Képes Géza Sárospatak.⁴⁹

Küldhetek még több címet is ha szükséged van rá. Ficzko-t érdemes előbányásznod.

Talán nem is baj, hogy otthagyd állásodat; Neked, azt hiszem, tényleg nem való az ílyesmi. – Menj föl egy barátomhoz: Mayer Árpád festő, Bp. II. Török u. 14. VI.⁵⁰ A Margithidtól, Pest felől jövet, jobbra a második ucca. Árpi az ősszel reklámirodát akar alapítani és ezzel kapcsolatban egy reklámcélokot is szolgáló ujságot. Társat keres a vállalkozásához; [P] papírforma szerint a vállalatnak legalább havi 1,000 P-t kéne hozni; azt hiszem, a legpesszimistább számítás szerint is jövedelmezne annyit, amiből két ember megélhet. Föltétlenül megbízható és becsületes ember, kicsit passzív, de igen jó cimborá. Jövedelednek nagyon megörülne; ő jó hasznát vehetné az „Új Erő”-nek, Te meg az üzlettársnak. Okvetlenül sürgősen menj föl hozzá és írd meg, mi a találkozás eredménye. Ölel Sanyi.

44 Weöres Sándor betegségéről és ápolásáról ez idő tájt édesanyja is beszámolt férjének.

45 Weöres 1935-ös norvégiai útjának képeslapjain, üzenetein kívül néhány szép vers lett a „lennyomata”: *Har-dangeri emlék; Norvég leányok; Nordkap; Norvég fjord.*

46 Autográf levél; lelőhelye: PIM V. 5396/8/29.

47 Takáts Gyula (1911–2008): költő. *Kút* című kötete 1935-ben jelent meg.

48 Jékely Zoltán (1913–1982): költő, író, műfordító, a *Nyugat* harmadik nemzedékének kiemelkedő képviselője.

49 Képes Géza (1909–1989): költő, műfordító

50 Mayer Árpád (1908–1980), Illés Árpád: festőművész, grafikus, Weöres barátja. Portrét festett a költőről. A *Tűzkút* (Magvető, 1964) és a *Merülő Saturnus* (Magvető, 1968) címlapján az ő képe szerepel.

*

26. Weöres Sándor Pálffy Istvánnak⁵¹

Drága Pistám, betegeskedéseim közepette nagy öröm nekem, hogy soraiddal felkerestél. [Betegségéről. LP] Kérlek, írd részletesen, mihelyt egy kis lélegzethez jutok a nyavalygástól, én is fogok hosszan írni.

Addig is ölel öskomád

Pécs, Zsinkó u. 7.

(Dec. 15-ig Péccsett vagyok, aztán Csöngén)

Sanyi.

1936. dec. 2.

*

A forrásközlés adatgyűjtését a Bitnicz Lajos Filológiai Műhely támogatta.

Corrigenda:

A forrásközlés első részének 28. jegyzete helyesen: A vers két szakasszal rövidebb szövegváltozata *Elégia egy halott parasztlány felett* címen jelent meg (WEÖRES Sándor: *Egybe-gyűjtött költemények*, Helikon, 2008. I. 70.).

Az 55. jegyzet helyesen: A *Szonáta* című írás helyesírási változata: WEÖRES Sándor: *Elhagyott versek* (Helikon, 2013.) 232.

51 Autográf levelezőlap; címzése: Ngs. Pálffy István író úrnak Kispest II. Álmos u. 10./3. / Weöres Sándor, Pécs, Zsinkó u. 7. Lelőhelye: PIM V. 5396/8/18